

Kegyeleti agyműködés

Ady Endre a Nyugat 1918. november 16-i számában, tehát Tisza István meggyilkolása után tizenhat nappal tette közvé *Üdvözet a győzőnek* című nagy versét, és benne ezt a szakaszt:

**Bal-jóslatú bús nép a magyar,
Forradalomban élt s ránk-hozták
Gyógyítónak a Háborút, a Rémet
Sirjukban is megátkozott gazok.**

A költőt nyilván az a belátás vezérelte, hogy a halál csak pontot tesz valamely történelmi személy műve után, de nem módosítja ennek jelentését és jelentőségét.

Ma persze se Ady Endre, se Tisza István, mások a mércék és az elvárások. De nem változtak a hagyományos sztereotípiák, melyeket az emberi élet nagy eseményei – és ezek közül is elsősorban a halál – alakítottak ki. Ezek a sztereotípiák, elhatalmasodva, gátolják a normális agyműködést.

Farkasházy Tivadart – mint ez a *Magyar Hírlap* december 14-i számában olvasható – „átmenetileg mentesítik” a Rádiókabaré szerkesztésének gondjai alól. Idén szilveszterre kormánypárti humor kívántatik, mint az antvilágban. Ezt a vaskarikát fából farigcsálják, és e célból mondvacsinált ürügyekkel kifúrják a helyéről Farkasházyt. Ő azonban füttyöl az egészre, „mert én ma gyászolok. Nagyon tiszteltem a miniszterelnök urat”. Ez a vallo-más minden összefüggésben leírható, csak ebben nem. Mert hát ki volt annak a kormány-nak az elnöke, mely minden-áron egy Csúcs Lászlót áhított a magyar rádiózás ormaira? Vagy személyesebb megfogalmazásban: kinek a kreatúrája rügja most két talppal fenékre Farkasházyt?

Ugyancsak december 14-én, de a *Népszabadságban* György Péter a szívéhez kap, amiért Pálffy G. István még a gyász napját is acsarkodásra használja, indultól fuldokló Bencsik Andrást enged a képernyőre, és Moldoványit, akiről nem mondható rosszabb, mint hogy olyan, amilyen. György Péter felsőhajt, nosztalgikusan: „...egy, csupán egy éjszakára meg kellett volna állítani az idő kerekét...” Csakhogy Pálffy G.-t az Antall-kormány azért passzizotta vissza oda, ahol most van, mert tudta róla, hogy folyamatosan ontja lényét, és nincs tekintettel az idő kerekére. A nap

süt, a szél fúj, Pálffy G. pedig uszít és torzít, ebben rejlik használati értéke. A publicista, ha követ dobnak a tóba, még kegyeletes állapotban sem dőbrenhet meg azon, hogy a kő lesüllyed.

A halál – és főként a hősiesen felvállalt, amilyen Antallé volt – tiszteletet parancsol, de az említett sztereotípiák olyannyira eltorzítják ezt a tiszteletet, hogy az elhunyt személye és viselt dolgai hamis megvilágításba kerülnek. Ha egy marslakó ezekben a napokban csöppent volna Magyarországra, a közmegegyezésből csak arra következtethetne, hogy Antall József integráns személyiség volt. Mármost Antall érdemeiről és korlátairól vitatkozhatunk a végtelenségig, de az vitathatatlan, hogy működése nem egyesítette, hanem ellenkezőleg, egymástól példátlan élességgel elkülönülő táborokra osztotta a közvélemény irányítóit. Nem állítom, hogy a gyászeset alkalmas légkört teremtett az objektív értékelésre, de az általános szellemi eltompulás sem kötelező. Ezt bizonyítja egyebek közt *Fehér Ferenc* kitűnő cikke a *Népszabadságban* és *Lengyel László* a *Magyar Hírlapban*.

Ez az eltompulás, mint a beteg szervezetben terjedő kór, immár nem korlátozódik a halál okozta göcokra. A három ellenzéki párt nem győzi hangsúlyozni (a cikk hétfőn íródott – a szerk.), hogy a kormányfóválasztáskor nem Boross Péter személye, hanem a kormányprogram ellen szavaz majd. Ha ez a személy megfelel, akkor ki nem felel meg? Ez egy olyan személy, aki Auschwitzért és a Gulagért – olyan elődöket követve, akiket mérhetetlen tapintatomban nem nevezek meg – a liberális eszméket teszi felelőssé. *Kövér László* ifjú-liberális frakcióvezetőjének ellenére, mint a *Népszabadság* december 15-ei számában olvasható, „szilárdnak tartja Boross elkötelezettségét a demokratikus intézményrendszer iránt”. Csakhogy 1992. október 23. óta minden józan ember potenciális Arturo Uit lát a belügyminiszterben, és nem is láthat mást. Ha Szabó Iván lenne a miniszterelnök-jelölt, akkor mondhatnák az ellenzéki pártok, hogy nem a személye, hanem a programja ellen szavaznak, de így? Kinek a rokonszenvére számítunk, ha mi is el-

fogadhatónak tartjuk Boross mint személyt?

Nem hallgathatok saját pártom külön-ügyéről sem. Gadó György lelkiismeretét követte egy olyan kérdésben, melynek nincs köze a szabaddemokraták programjához, sem világnézeti alapvetéséhez. Nem kegyeleti, hanem politikai aktusnak fogta fel a döntést, mely a miniszterelnök temetésének napját nemzeti gyásznappá avatta. E vélekedését igazolták az események: minden rádióhallgató és tévéző tanúsítja ezt. De ettől eltekintve: demokratikus pártban frakciófejelem csak elvi vagy stratégiai döntések esetén követelhető meg. Gadót legnagyobb elkövetésére mégis kikergették a frakcióból. Mardós a kiváncsiság, hogy mit tesz majd a frakció azzal a másik szabaddemokrata képviselővel, aki – a *Népszabadság* december 18-i számában – De Gaulle-t és Adenauert nevezi a második világháború utáni európai tömegdemokráciák legkiválóbb államférfijának, szembeállítva őket baloldali, liberális kortársaikkal, akiket gunyorosan „a modernség bajnokainak” becéz. E „küldetéses államférfiak” sorában az utolsó a cikkíró szerint Antall József, ez a „belülről vezérelt ember, a kívülről vezérelt emberek korában”. A kívülről vezéreltek közé tartoznak nyilván saját pártjának vezetői is, egy kivétellel persze. Ez a kivétel, mint a cikk rejtett utalásából kiséjlik, maga a szerző, *Tölgyessy Péter*. Írása egyébként az összes általam olvasott hódoló megnyilatkozás közül a legbecesebb: hitelesen és konzekvensen, jelentékeny szellemi erővel vallja meg, amit már régóta tudok róla: hogy izlése, stílusa, társadalomfilozófiája őt Antall József szellemiségéhez köti. Ilyen bensőséges és tartalmas vonzalom a Magyar Demokrata Fórum vezetői közül megítélésem szerint senkit sem fűz a halotthoz.

Elképezhető, hogy ez a beállítottság következmények nélkül vállalható egy szociális elkötelezettségű liberális pártban? Vagy csak a nemzeti gyásznapról jelenthető ki: *Hic Rhodus, hic salta*, ami magyarul szabad fordításban annyit jelent, hogy „Most ugrik a majom a vízbe”?

Eörsi István